

Maternal Attachment, Breastfeeding Self-Efficacy and Participation in Caregiving of Mothers with Preterm Infants

Tuğçe Ağar^{1,a}, Ferdağ Yıldırım^{2,b,*}

¹Department of Pediatric Intensive Care Service, Health Services Application and Research Hospital, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

²Department of Health Programs, Vocational School of Healthcare Services, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 25/09/2023

Accepted: 28/11/2023

ABSTRACT

This study was conducted using a relational-descriptive cross-sectional design to determine the extent of maternal attachment, breastfeeding self-efficacy, and participation in caregiving among mothers with preterm infants and the association between these factors. The study sample consisted of 289 mothers of preterm infants. Data were collected using the Personal Information Questionnaire, the Maternal Bonding Scale (MBO), the Breastfeeding Self-Efficacy Scale (EOES) and the Participation Assessment Scale (BKDS). Descriptive tests, Kruskal-Wallis, Mann-Whitney U and Benferroni tests were used for statistical analysis. It was found that 32.5% of the mothers participating in the study were between 23 and 27 years old, 34.9% had a primary school degree, 70.9% were not employed, 86.2% had health insurance and 46.7% of them had an income equal to their expenses. Of the premature babies, 52.9% were girls, 63% were born at 33to 38 weeks, the average birth weight was 1973±654.82 g and 81.7% were born at less than 2500 g. 73.4% of the babies were in the neonatal intensive care unit (NICU). It was found that he was asleep. In this study, it was found that the maternal attachment level of mothers of preterm infants was low (31.26±6.14), their breastfeeding self-efficacy was good (56.01±10.74) and their involvement in the care of the baby was very good (16.19±2.87). There was a significant relationship between maternal attachment and breastfeeding self-efficacy ratings and nursing involvement ($p < 0.05$). It was found that as maternal involvement in care increased, maternal attachment increased and as maternal attachment increased, breastfeeding self-efficacy increased. Midwives and nurses working in neonatal units should identify the factors that influence mother-baby attachment and maternal breastfeeding self-efficacy and provide training and counselling to ensure mother-baby communication.

Keywords: Breastfeeding self-efficacy, Maternal bonding, Participation in care, Preterm infants

Preterm Bebek Annelerinin Maternal Bağlanma, Emzirme Özyeterliliği ve Bakıma Katılım Düzeyleri

Süreç

Geliş: 25/09/2023

Kabul: 28/11/2023

Öz

Bu çalışma preterm bebeği olan annelerin maternal bağlanma, emzirme öz-yeterliliği ve bakıma katılım düzeylerinin ve aralarındaki ilişkisinin belirlenmesi amacıyla ilişkisel-tanımlayıcı ve kesitsel tasarımda gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örneklemini 289 preterm bebek annesi oluşturmuştur. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Maternal Bağlanma Ölçeği (MBÖ), Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (EÖYÖ) ve Bakıma Katılımı Değerlendirme Ölçeği (BKDÖ) kullanılarak toplanmış, istatistiksel analizinde tanımlayıcı testler, Kruskal-Wallis, Mann-Whitney U ve Benferroni testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan annelerin %32.5'inin 23-27 yaş aralığında, %34.9'unun ilkökul mezunu olduğu, %70.9'unun çalışmadığı, %86.2'sinin sağlık güvencesi olduğu ve 46.7'sinin gelirinin giderine denk olduğu belirlenmiştir. Preterm bebeklerin %52.9'unun kız, %63'ünün 33-38 haftada doğduğu, ortalama doğum ağırlığının 1973±654,82 gr ve %81.7'sinin 2500 gr altında doğduğu, bebeklerin %73.4'ünün yeni doğan yoğun bakım ünitesinde (YBÜ) yattığı belirlenmiştir. Bu çalışmada; preterm bebek annelerinin maternal bağlanma düzeyinin düşük (31.26±6.14), emzirme öz-yeterliliğinin iyi (56.01±10.74) ve bebeğin bakımına katılımının çok iyi düzeyde (16.19±2.87) olduğu belirlenmiştir. Annelerin maternal bağlanma puanları ile emzirme öz-yeterlilik ve bakıma katılımı değerlendirme puanları arasında anlamlı ilişki olduğu ($p < 0,05$); annenin bakıma katılım düzeyi arttıkça maternal bağlanma düzeyinin de arttığı, maternal bağlanma düzeyi arttıkça emzirme öz-yeterliliğinin de arttığı saptanmıştır. Yeni doğan ünitelerinde çalışan ebe ve hemşireler anne- bebek bağlanmasını ve annenin emzirme öz-yeterliliğini etkileyen etkenleri belirlemeli, anne-bebek iletişimini sağlamaya yönelik eğitim ve danışmanlık yapmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Bakıma katılım, Emzirme öz-yeterliliği, Maternal bağlanma, Preterm bebek

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

^a tugceyagmur0407@gmail.com

^{id} <https://orcid.org/0000-0001-8225-2591>

^b fyildirim@cumhuriyet.edu.tr

^{id} <https://orcid.org/0000-0002-0488-3088>

How to Cite: Ağar T, Yıldırım F (2023) Maternal Attachment, Breastfeeding Self-Efficacy and Participation in Caregiving of Mothers with Preterm Infants, Journal of Health Sciences Institute, 8(3): 466-475

Giriş

Dünya genelinde her yıl yaklaşık olarak 15 milyon bebek preterm olarak dünyaya gelmekte ve bu sayı her geçen gün giderek artmaktadır (WHO, 2022). Türkiye'de her yıl 1 milyon 500 bin canlı doğum gerçekleşmekte ve

bunların %10'unu (150000) prematüre bebekler oluşturmaktadır (Usta ve ark., 2020). Ülkemizde 2021 yılında 127.687 bebek prematür doğmuş, bu da bebeklerin %12,2'sini oluşturmuştur. Bu bebeklerin %88,5'i 32-36

haftalık iken, %11,5'i 32 haftanın altında, erken dünyaya gelmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2022).

Bebeğin erken doğumu anne için bir kriz iken, yeni doğan yoğun bakım ünitesine yatırılması, ikinci bir stres kaynağı olmaktadır (Özbek ve ark., 2003; Çalışır ve ark., 2008; Korkmaz ve ark., 2010; Liu ve ark., 2015). Doğumdan hemen sonra hastaneye yatırılması nedeniyle, annenin bebeğinden ayrı olması, erken temas kurmasını engellediği için maternal bağlanma üzerine olumsuz bir etkiye sahiptir. Diğer yandan, annelerin stres nedenleri çoğu kez; bebeğin tedavi sürecinin nasıl ilerleyeceğini bilememe, bebeğin durumu hakkında bilgi alamama, bebekte mental bir hasar olabileceği düşüncesi, sosyal destek görememe, annelik sorumluluklarını yerine getirememe endişesi, bebeğini emzirememe ve bebeğin bakımına katılamama olabilmektedir (Soysal ve ark., 2005; Görünmez, 2006; Kavlak ve Şirin, 2009; Spradlin, 2009; Manav ve Yıldırım, 2010, Baysal ve ark., 2014).

Maternal bağlanma, bebeğin fiziksel, psikolojik ve entelektüel gelişimini önemli bir şekilde etkiler (Tilokskulchai ve ark., 2002). Bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişmesini sağlayan ve tüm yaşamını olumlu yönde etkileyen en önemli öğelerden biri annenin bebeğine sevgiyle bağlanmasıdır (İşler, 2007). Bağlanma kuramını oluşturan Bowlby anne sevgisinin mental sağlık için önemli bir etkisi olduğunu, annenin sevgisi ne kadar güçlüyse, anne bebek ilişkisi ve anne bebek bağlanmasının o kadar güçlü olduğunu belirtmiştir (Noriuchi ve ark., 2008). Anne-bebek bağlanması, annenin bebeğin ihtiyaçlarını karşıladığı ve bebeğin anneye gönderdiği emme, ses çıkarma, göz kontağı kurma, yakalama ya da yakın fiziksel temas isteği davranışlarını içeren bağlanma işaretlerini tanıyıp anlayarak öğrendiği ve cevap verdiği bir etkileşim sürecidir. Bu karşılıklı etkileşim, başarılı maternal bağlanmanın sağlanması için gerekli bir süreçtir (Goulet ve ark., 1998; Johnson, 2008). Anne ve bebek bağlanmasının oluşmasında, ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu, annenin yaşı, bebek bakımı konusunda bilgili olması, doğum süreci, doğum zamanı, doğumun şekli, bebeğin sağlık durumu ve annenin annelik rollerini yerine getirme gibi faktörlerin etkili olduğu belirtilmektedir (Cimete, 1992; Muller, 1996; Manassis ve ark., 1999; Tilokskulchai ve ark., 2002; Steele ve ark., 2002; Çoban ve Saruhan, 2005).

Emzirme annede annelik duygusunun oluşumunu sağlayan ve anne ile bebek arasında çok önemli bir bağ oluşturan annelik rollerinden biridir (Yazıcı ve Şafak, 2017). Emzirmeyi etkileyen faktörlerin en önemlilerinden birisi annenin emzirme öz-yeterlik algısıdır. Öz-yeterlik, kişinin bir işi başarabilmek için kendini yeterli bulması olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1977). Annenin emzirme öz-yeterlik algısı; annenin emzirip emzirmeyeceği, bunun için ne kadar çaba gösterdiği, emzirmeye ilişkin düşünceleri ve duygusal olarak emzirme sürecinde karşılaştığı zorluklar ile mücadele yeteneğini, 'ben yapabiliyim' inancını göstermektedir (Dennis ve Faux, 1999). Emzirme öz-yeterlik algısı annenin emzirmeye ilişkin duyduğu yeterlidir. Annelerin doğumdan sonra emzirme öz-yeterliği düşükse önerilen süreden çok daha

kısa sürede çocuklarına süt vermeyi durdurduğu, annenin emzirme öz-yeterliği yüksekse emzirmeyi başlatma ve devam ettirmesinde çok daha az sıkıntı yaşadığı belirlenmiştir. Doğumdan sonra annenin ağrısının olması ve anestezinin etkisinde olması emzirme sürecini olumsuz yönde etkileyebilmekle birlikte (Ergezen ve ark., 2021), emzirme öz yeterliği, doğru emzirme tekniği, bebeğin etkin emmemesi, emzirme sıklığının az olması, süt kanalının tıkanması ve en önemlisi bebeğin anneden ayrılması gibi faktörlerden etkilenebilmektedir (Tokat, 2009; Altıparmak ve Coşkun, 2016). Annenin bebeğinden fiziksel ve duygusal olarak ayrı olması, bebeğin prematür ve yeni doğan yoğun bakım ünitesinin karmaşık ve stresli olması gibi faktörler ise emzirmenin etkin bir şekilde devam etmesini engelleyebilen en önemli faktörler arasındadır (Çalışır ve ark., 2008).

Annelerin YYBÜ'nde yatan bebekleri ile iletişimlerinin sürdürülmesi ve onların bakımlarına katılmalarının sağlanması, anne-bebek bağlanması ve emzirmenin sürdürülmesi için önemli ve gerekli (Aagaard ve Hall, 2008; Evans ve ark., 2012; Guillaume ve ark., 2013; Holditch-Davisa ve ark., 2014; Levy, 2014) olmakla birlikte pek çok anne için korkutucu ve zor olabilir (Porat-Zyman ve ark., 2016). Anneler, emzirme/biberonla besleme, kilo değişimleri ile ilgilenme, gazını çıkarma, idrar ve gaita çıkışını kontrol etme, uygun pozisyonda yatırma, alt temizliğini yapma, giysilerini giydirmeye/çıkarma, elini yüzünü silme, banyo yaptıрма veya banyosuna yardım etme ve ağız bakımı yapma gibi gereksinimlerinde bebeğin bakımına katılabilirler. Bebeğin bakımına katılım ayrıca, bebeği pırpıplama, sakinleştirme, dokunma, elini tutma, okşama, sevgi sözcükleri ya da ninni söyleme, emzik verme, bir girişim öncesi, sırası veya sonrasında kucağa alma becerilerini kapsamaktadır. Anneler bebeğin nefes alıp verdiğini kontrol etme, uyanık olduğu dönemlerde bakım vermeyi tercih etme, bebeğin genel durumundaki bozulmanın farkına varma, kanguru bakımı yapmaya katılma, nazogastrik ve orogastrik besleme, yara bakımı yapma (stoma, cilt travması, gastrostomi, kolostomi, trakeostomi) gibi bakım gereksinimine dayalı ve yapabilecekleri diğer temel bakım gereksinimlerini de karşılayarak bebeğin bakımına katılabilirler (Çakmak ve Karaçam, 2018).

Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde çalışan ebe ve hemşireler prematür doğum, anne bebek bağlanması ve annenin bebeğin bakımına katılım sürecini değerlendirme ve anneleri motive etme konusunda eşsiz bir konumdadır (Carol, 2006). Hemşireler ve ebeler anneye bebeğin sağlık durumu ile ilgili açıklayıcı, yeterli ve doğru bilgiyi zamanında vermeli, anne ile bebeğin mümkün olan en kısa sürede bir araya getirilmesini sağlayabilecek girişimleri planlamalıdır. Hastanede yatış süresi boyunca, taburcu oluncaya kadar, ailenin eve geçiş sürecine nasıl hazırlanacakları konusunda işbirliği yapmalı ve anne babanın bakım becerilerini geliştirmelidir.

Bu çalışma bebeği YYBÜ'nde yatan annelerin maternal bağlanma, emzirme öz yeterliği ve bakıma katılım düzeyleri ve birbirleri ile ilişkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın Türü ve Örnekleme

Araştırma, preterm bebek annelerinin bakıma katılım, maternal bağlanma ve emzirme öz-yeterliliği ilişkisinin belirlenmesi amacıyla ilişkisel-tanımlayıcı ve kesitsel tasarımda gerçekleştirilmiştir. Örnekleme yer alacak minimum anne sayısı, evreni belli olan örneklem hesabından faydalanılarak $\alpha=0,05$, $p=0,10$, evrende bulunan kişi sayısı $n=265$ ve etki düzeyi $d=0,05$ olarak yapılan hesaplamada, 91 preterm bebek annesi olarak belirlenmiştir. İstatistiksel anlamlılık için $p<0,05$ düzeyi benimsenmiştir. Araştırma, Nisan 2021-1 Şubat 2022 tarihleri arasında, YBÜ'nde preterm bebeği tedavi ve bakım gören, 18 yaş ve üzerindeki iletişim kurma engeli ve herhangi bir ruhsal hastalık tanısı olmayan ve çalışmaya katılmaya gönüllük gösteren 289 preterm bebek annesi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma verileri toplanmadan önce etik kurul izin onayı ve araştırmanın yapıldığı kurum için gerekli izinler alınmıştır (10.03.2021 ve 2021-03/01 karar no'lu). Ölçeklerin çalışmada kullanılabilmesi için Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini yapan yazarlardan e-posta yoluyla izinleri alınmıştır. Araştırmada Helsinki Bildirgesinde yer alan bütün etik ilkelere uyulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Bu form, bebeğe, anne babaya ve bebeğin yattığı üniteye ait olmak üzere toplam 33 sorudan oluşmuştur (Anne ve babanın yaşı, eğitim ve çalışma durumu, mesleği, sosyal güvencesi olup olmadığı ve ailenin gelir durumu, preterm bebeğin cinsiyeti, doğum haftası, doğum ağırlığı v.b).

Maternal Bağlanma Ölçeği (MBÖ)

MBÖ 1994 yılında Muller tarafından geliştirilmiş, Kavlak ve Şirin tarafından 1994 yılında Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış (Kavlak ve Şirin, 2009), 4'lü likert tipinde bir ölçektir. Maternal duygu ve davranışları ölçen MBÖ, 26 maddeden ve her bir maddesi doğrudan ifadeleri içeren, 4'den 1'e doğru puanlanan ve cevapları "her zaman" ile "hiçbir zaman" arasında değişen bir ölçektir. MBÖ'nin genel puanı, 26 maddeden alınan tüm puanların toplamından elde edilmektedir. Alınan yüksek puan anne-bebek arasındaki maternal bağlanmanın yüksek olduğu anlamına gelmektedir. MBÖ'nden alınabilecek en düşük puan 26, en yüksek puan ise 104'tür. Orijinal MBÖ'nin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri 0,85; Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapılan formunda ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri 0,77 olarak bulunmuştur (Muller, 1994; Kavlak ve Şirin, 2009). Bu çalışmada MBÖ'nin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri 0,88 olarak hesaplanmıştır.

Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (EÖYÖ)

EÖYÖ postnatal dönemde annelerin emzirmeye yönelik kendilerini ne kadar yeterli hissettiklerini değerlendiren, ilk olarak 1999 yılında Dennis ve Faux

tarafından geliştirilmiş, 2003 yılında 14 maddelik kısa forma dönüştürülmüş bir ölçektir (Dennis ve Faux, 2003). Kısa formun Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 2010 yılında Alus Tokat ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Alus Tokat ve ark., 2010). EÖYÖ annelerin emzirmeye ilişkin becerisini ve annenin emzirmeye ilişkin tutum ve inançlarını değerlendirmede kullanılan iki alt ölçekten oluşmaktadır: EÖYÖ'nde tüm maddeler 1=hiç emin değilim, 5=her zaman eminim şeklinde 5'li Likert skalasına göre değerlendirilmektedir. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek 70 dir. Ölçekten alınan daha yüksek puan, daha yüksek emzirme öz-yeterliliği anlamına gelmektedir. EÖYÖ'nin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri 0.86 olarak bulunmuştur (Dennis ve Faux, 2003; Alus Tokat ve ark., 2010). Bu çalışmada EÖYÖ'nin kısa formunun iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri, 0.94 olarak hesaplanmıştır.

Bakıma Katılımı Değerlendirme Ölçeği (BKDÖ)

BKDÖ, Çakmak ve Karaçam (2018) tarafından geliştirilmiştir. BKDÖ, deneyim ve gözleme dayanan 19 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. BKDÖ "Evet:1 ve Hayır: 0" olarak kodlanan maddelerin sayısı toplanarak elde edilmektedir. Elde edilebilecek toplam puan, minimum 0 ve maksimum 19 arasında değişmektedir ve ölçekten alınacak puanın artması annenin bakıma katılımının da arttığını göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri 0.76 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada BKDÖ'nin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri, 0.84 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada verilerinin değerlendirilmesinde SPSS (ver:25.0) programı kullanılmıştır. Veriler sayı, yüzdeler dağılımı, ortalama, minimum ve maksimum değerler ve standart sapma ile değerlendirilmiştir. MBÖ, EÖYÖ ve BKDÖ'nden elde edilen verilerin analizlerinde nonparametrik testler kullanılmıştır. Verilerin özelliklerine göre bağımsız gruplarda ortalamalar arasında farklılık olup olmadığının karşılaştırılmasında; normal dağılıma uymayan verilerde iki grup için Mann Whitney-U testi, ikiden fazla grup için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Gruplar arası fark Benferroni testi ile incelenmiştir. Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için normal dağılıma uymayan değişkenlerde Spearman Korelasyon Katsayısı analizi uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde anlamlılık düzeyi $p<0,05$ kabul edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmaya katılan annelerin %32,5'inin 23-27 yaş aralığında, %34,9'unun ilkökul mezunu olduğu, %70,9'unun çalışmadığı, %86,2'sinin sağlık güvencesi olduğu ve 46,7'sinin gelirini giderine denk olarak değerlendirdiği belirlenmiştir. Babaların %35,3'ünün 28-32 yaş aralığında, %49,5'inin üniversite mezunu olduğu, %92,4'ünün çalıştığı ve %90,7'sinin sağlık güvencesi olduğu belirlenmiştir.

Preterm bebeklerin %52,9'unun kız, ortalama 27,19±27 günlük olduğu, %63'ünün 33-38 aralığındaki haftada doğduğu, ortalama doğum ağırlığının 1973±654,82 gr ve %81,7'sinin 2500 gr altında doğduğu, bebeklerin %73,4'ünün YYBÜ'de tedavi ve bakım aldığı belirlenmiştir. Annelerin %75,8'i bebeğini ilk gördüğünde, %92,7'si bebeğini ilk kucağına aldığı olumlu hisler yaşadığını, %98,6'sı bebeğini her gün gördüğünü, %76,5'i bebeğin durumu hakkında her gün bilgilendirildiğini ifade etmiştir. Annelerin %92,7'si bebeğini anne sütü ile beslediğini, %94,8'i YYBÜ'de bebeğini kucağına alıp besleme fırsatı bulduğunu, %33,9'u bebeğini emzirirken sorun yaşadığını ifade etmiştir. Annelerin %89,3'ünün YYBÜ'de bebeğini emzirdiği, %39,4'ünün bebeği anne sütü dışında bir besin ile beslediği, bebeği anne sütü dışında bir besin ile besleyenlerin %88,6'sının biberon kullandığı (n=101) ve %11,4'ünün karışık mama ile beslediği belirlenmiştir.

Çizelge 1'de araştırmaya katılan preterm bebek annelerinin Maternal Bağlanma Ölçeği puan ortalamalarının 31,26±6,14, Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği puan ortalamalarının 56,01±10,74 ve Bakıma Katılımı Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarının 16,19±2,87 olduğu belirlenmiştir. Buna göre annelerin düşük düzeyde maternal bağlanma, iyi düzeyde emzirme öz-yeterliliği ve çok iyi düzeyde bakıma katılıma özelliği gösterdikleri belirlenmiştir.

Çizelge 2 incelendiğinde; preterm bebek annelerinin Maternal Bağlanma Ölçeği puanları ile Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ($r=0,271$; $p<0,001$) ve Bakıma Katılımı Değerlendirme Ölçeği puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ($r=0,217$; $p<0,001$) anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre; preterm bebek annelerin maternal bağlanma puanları ile emzirme öz-yeterlilik ve bakıma katılımı değerlendirme puanları arasında anlamlı ilişki olduğu; bakıma katılım düzeyi arttıkça maternal bağlanma düzeyinin de arttığı, maternal bağlanma düzeyi arttıkça emzirme öz-yeterliliğinin de arttığı saptanmıştır.

Çizelge 3'te; annelerin eğitim ve çalışma durumu ile bağlanma ($Z=-1,988$; $p=0,047$, $KW=9,043$; $p=0,011$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar sonucunda; lise ve dengi okul mezunu annelerin maternal bağlanma puanlarının, üniversite mezunu annelere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,05$), çalışmayan annelerin maternal bağlanma puan ortalamalarının, çalışan annelere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Araştırmada 18-22 yaş aralığında, çalışan, sosyal güvencesi olmayan ve geliri gidere denk olan annelerin maternal bağlanma puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ancak annelerin yaşı, çalışıp çalışmadığı, sosyal güvencesi olup olmadığı ve ailenin gelir durumu ile bağlanma puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Annelerin bazı sosyodemografik özellikleri ile Emzirme Öz-Yeterliliği ve Bakıma Katılım puan ortalamaları

incelendiğinde; 33-37 yaş aralığında, lise ve dengi okul mezunu, çalışan, sosyal güvencesi olan ve gelirin giderinden az olduğunu beyan eden annelerin Emzirme Öz-Yeterlilik ve Bakıma Katılım puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, ancak bu değişkenlerle EÖYÖ ve BKDÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$) (Çizelge 3).

Babalara ait tanımlayıcı özellikler incelendiğinde; babaların mesleği ile annelerin Bakıma Katılım puan ortalamaları ($KW=7,894$; $p=0,019$) ve babaların sosyal güvencesinin olması ile Maternal Bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($Z=-2,610$; $p=0,009$) Eşi 23-27 yaş aralığındaki, lise ve dengi okul mezunu ve işçi olarak çalışan annelerin maternal bağlanma, emzirme öz-yeterliliği ve bakıma katılım puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ancak istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Çizelge 3).

Çizelge 4'de görüldüğü gibi preterm bebeklerin özelliklerinin annelerin MBÖ ve BKDÖ puan ortalamalarını etkilemediği saptanmıştır ($p>0,05$). Tablo incelendiğinde preterm bebeğin gün olarak yaşı ($Z=-2,634$; $p=0,008$), gestasyon haftası ($Z=-2,682$; $p=0,007$) ve doğum ağırlığı ($Z=-2,260$; $p=0,024$) annelerin EÖYÖ puan ortalamalarını etkilediği ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$), Bebeği 1-28 günlük olan annelerin, bebeği 28 gün ve üzerinde olan annelere göre, bebeği 24-32 haftada doğanların 33-38 hafta arasında doğan annelere göre, bebeği 2500 gr altında olan annelerin, 2500 gram üstünde olan annelerine göre EÖYÖ puan ortalamalarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Çizelge 5'de, preterm bebeklerinin bakımına ilişkin özelliklerine göre annelerin maternal bağlanma puanları incelendiğinde; annelerin bebeğin durumu hakkında bilgilendirilme sıklığına göre maternal bağlanma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ($Z=-2,092$; $p=0,036$), bebeği hakkında her gün bilgilendirilen annelerin maternal bağlanma puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Annelerin bebeğinin durumu hakkında verilen bilgiyi yeterli bulma, doğumdan sonra bebeğini görme süresi, bebeğini ilk gördüğünde yaşadığı his, bebeğini görme sıklığı, ilk kucağına aldığı anda yaşadığı his ve kucağına alma sıklığı ile Maternal Bağlanma puanları arasında istatistiksel anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Annelerin bebeğinin durumu hakkında bilgilendirilme sıklığı ($Z=-2,841$; $p=0,004$) ve bebeğini ilk gördüğünde yaşadığı his ($Z=-3,618$; $p=0,000$) ile emzirme öz-yeterliliği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, annelerin emzirme öz-yeterliliği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Annelerin bebeğinin durumu hakkında verilen bilgiyi yeterli bulma, bebeği kucağına ilk aldığı anda yaşadığı his ve bebeği kucağına alma sıklığı ile emzirme öz-yeterliliği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 1. Annelerin MBÖ, EÖYÖ ve BKDÖ puan ortalamaları

Table 1. Mean MBÖ, EÖÖS and BKDS scores of mothers

Ölçekler	n	Madde Sayısı	Min	Maks.	Medyan	Ort.±Ss
MBÖ Toplam	289	26	26,0	78,0	30,0	31,26±6,14
EÖYÖ Toplam	289	14	14,0	70,0	58,0	56,01±10,74
BKDÖ Toplam	289	19	0,0	19,0	17,0	16,19±2,87

Çizelge 2. Annelerin MBÖ, EÖYÖ ve BKDÖ puanları arasındaki korelasyon ilişkisi

Table 2. Correlation relationship between mothers' MBÖ, EÖÖS and BKDS scores

		(1)	(2)	(3)
(1) MBÖ Toplam	<i>r</i> ^a	1		
	<i>p</i>			
(2) EÖYÖ Toplam	<i>r</i> ^a	0,271	1	
	<i>p</i>	0,000*	.	
(3) BKDÖ Toplam	<i>r</i> ^a	0,217	0,143	1
	<i>p</i>	0,000*	0,015**	

^aSpearman korelasyon analizi uygulanmıştır, **p*<0.001, ***p*<0.05

Çizelge 3. Anne babalarının sosyodemografik özelliklerine göre MBÖ, EÖYÖ ve BKDÖ puan ortalamaları

Table 3. MBÖ, EÖÖS and BKDS score averages according to the sociodemographic characteristics of their parents

Özellikler		MBÖ	EÖYÖ	BKDÖ
Yaş	n	Ort.±Ss	Ort.±Ss	Ort.±Ss
18-22 yaş	35	32,60±8,78	53,51±12,08	16,20±2,38
23-27 yaş	94	31,34±6,19	54,63±12,02	15,97±3,47
28-32 yaş	90	30,93±5,12	57,28±8,75	16,31±2,33
33-37 yaş	46	31,43±5,65	57,65±9,01	16,78±1,99
38 yaş üstü	24	29,91±5,86	57,16±12,55	15,41±4,03
Test değeri		^a KW=4,111	^a KW=6,429	^a KW=3,144
Anlamlılık düzeyi		<i>p</i> =0,391	<i>p</i> =0,169	<i>p</i> =0,534
Eğitim Durumu				
İlkokul	101	30,89±6,30	55,57±10,71	16,37±2,93
Lise ve dengi	96	32,37±6,26	56,75±9,62	16,01±2,72
Üniversite	92	30,51±5,73	55,73±11,89	16,17±3,00
Test değeri		^a KW=9,043	^a KW=1,227	^a KW=2,533
Anlamlılık düzeyi		<i>p</i> =0,011*	<i>p</i> =0,542	<i>p</i> =0,268
Fark		2>3**	-	-
Çalışma Durumu				
Çalışıyor	84	30,52±5,55	56,50±10,84	16,54±2,46
Çalışmıyor	205	31,56±6,36	55,81±10,71	16,04±3,02
Test değeri		^b Z=-1,988	^b Z=-0,683	^b Z=-1,712
Anlamlılık düzeyi		<i>p</i> =0,047*	<i>p</i> =0,495	<i>p</i> =0,087
Ailenin Gelir Durumu				
Gelir < gider	90	30,87±6,46	56,37±9,66	16,22±2,80
Gelir gidere denk	13	31,57±6,05	55,88±11,00	16,14±3,00
Gelir >gider	64	31,15±5,92	55,79±11,71	16,23±2,74
Test değeri		^b KW=1,179	^b KW=0,058	^b KW=0,028
Anlamlılık düzeyi		<i>p</i> =0,555	<i>p</i> =0,972	<i>p</i> =0,986
Eşin Mesleği				
Memur	116	30,93±6,14	57,40±9,76	16,18±2,69
İşçi	100	31,87±6,98	55,12±11,13	16,56±2,92
Serbest meslek	73	30,94±4,78	55,04±11,54	15,68±3,06
Test değeri		^b KW=1,659	^b KW=4,178	^b KW=7,894
Anlamlılık düzeyi		<i>p</i> =0,436	<i>p</i> =0,124	<i>p</i> =0,019*
Fark		-	-	2>3**
Sosyal Güvence				
Var	262	31,31±5,46	56,62±9,76	16,13±2,92
Yok	27	30,77±10,87	50,11±16,73	16,74±2,34
Test değeri		^a Z=-2,610	^a Z=-1,694	^a Z=-1,381
Anlamlılık düzeyi		<i>p</i> =0,009*	<i>p</i> =0,050	<i>p</i> =0,167

^aZ: Mann-Whitney U" testi değeri, ^bKW: Kruskal-Wallis H" testi değeri, , **p*<0,005, **Benferroni testi

Çizelge 4, Preterm bebeklerin özelliklerine göre annelerin MBÖ, EÖYÖ ve BKDÖ puan ortalamaları
Table 4, MBÖ, EÖÖS and BKÖS mean scores of mothers according to the characteristics of preterm babies

Özellikler	n	MBÖ	EÖY	BKDÖ
Bebeğin Cinsiyeti		Ort,±Ss	Ort,±Ss	Ort,±Ss
Kız	153	31,27±6,35	55,81±11,61	16,18±2,86
Erkek	136	31,25±5,92	56,25±9,70	16,19±2,91
Test değeri		^a Z=-1,106	^a Z=-0,218	^a Z=-0,162
Anlamlılık düzeyi		p=0,916	p=0,827	p=0,871
Yaş (gün)				
1-28 gün	204	30,76±4,87	57,39±9,22	16,15±2,87
28 gün üzeri	85	32,44±8,36	52,71±13,20	16,27±2,91
Test değeri		^a Z=-1,448	^a Z=-2,634	^a Z=-0,511
Anlamlılık düzeyi		p=0,148	p=0,008*	p=0,609
Doğum Haftası				
24-32 hafta arası	107	31,68±7,40	53,92±11,88	16,14±3,03
33-38 hafta arası	182	31,01±5,27	57,24±9,83	16,21±2,79
Test değeri		^a Z=-0,058	^a Z=-2,682	^a Z=-0,283
Anlamlılık düzeyi		p=0,954	p=0,007*	p=0,777
Doğum Ağırlığı				
2500 gr altı	236	31,40±6,49	55,52±10,70	16,22±2,83
2500 gr ve üzeri	53	30,62±4,25	58,22±10,70	16,05±3,10
Test değeri		^a Z=-0,198	^a Z=-2,260	^a Z=-0,351
Anlamlılık düzeyi		p=0,843	p=0,024*	p=0,725
Yatış Tanısı				
Prematüre doğum	212	31,34±6,28	55,08±11,81	16,00±3,02
Solunum sıkıntısı	77	31,02±5,79	58,57±6,35	16,70±2,37
Test değeri		^a Z=-0,999	^a Z=1,697	^a Z=-1,749
Anlamlılık düzeyi		p=0,318	p=0,090	p=0,080

^aZ: Mann-Whitney U" testi değeri, *p<0,005

Çizelge 5. Bebeklerin bakımına ilişkin özelliklere göre annelerin MBÖ, EÖYÖ ve BKDÖ puan ortalamaları

Table 5. Mothers' MBÖ, EÖÖS and BKDS score averages according to their characteristics regarding the care of their babies

Özellikler	n	MBÖ	EÖY	BKDÖ
Bebeğin Durumu Hakkında Bilgilendirilme Sıklığı		Ort,±Ss	Ort,±Ss	Ort,±Ss
Her istediği zaman	68	30,39±5,64	58,91±9,73	16,47±2,98
Her gün	221	31,52±6,28	55,12±10,89	16,10±2,84
Test değeri		^a Z=-2092	^a Z=-2,841	^a Z=-1,566
Anlamlılık düzeyi		p=0,036*	p=0,004*	p=0,117
Bebeğin Durumu Hakkında Verilen Bilgiyi Yeterli Bulma Durumu				
Yeterli	265	31,03±5,79	56,10±10,94	16,30±2,85
Yetersiz	24	33,79±8,97	55,08±8,24	14,95±2,89
Test değeri		^a Z=-1,630	^a Z=-1,304	^a Z=-3,005
Anlamlılık düzeyi		p=0,103	p=0,192	p=0,003*
Bebek İlk Görüldüğünde Ne Hissedildiği				
Olumlu his	219	30,83±5,25	57,24±10,01	16,36±2,78
Olumsuz his	70	32,60±8,24	52,18±12,04	15,65±3,11
Test değeri		^a Z=-1,617	^a Z=-3,618	^a Z=-2,302
Anlamlılık düzeyi		p=0,105	p=0,000*	p=0,021*
Bebeğin Görülme Sıklığı				
Her gün	285	31,29±6,17	56,10±10,74	16,23±2,75
Haftada bir kaç kez	4	28,75±3,20	50,00±10,03	13,00±8,12
Test değeri		^a Z=-0,963	^a Z=-1,303	^a Z=-0,406
Anlamlılık düzeyi		p=0,336	p=0,193	p=0,684
Bebek İlk Kucağa Alındığında Ne Hissedildiği				
Olumlu hisler	268	31,16±5,61	56,13±10,55	16,22±2,89
Olumsuz hisler	21	32,57±11,00	54,52±13,05	15,80±2,78
Test değeri		^a Z=-0,271	^a Z=-0,016	^a Z=-0,757
Anlamlılık düzeyi		p=0,786	p=0,987	p=0,449
Bebeği Kucağa Alma Sıklığı				
Her istediğinde	202	31,19±5,92	55,84±11,28	16,52±2,58
Her 3 saatte bir	53	31,84±5,64	57,86±7,48	15,37±3,50
Her gün	34	30,73±8,02	54,14±11,55	15,47±3,17
Test değeri		^b KW=3,167	^b KW=2,013	^b KW=6,395
Anlamlılık düzeyi		p=0,205	p=0,366	p=0,041*
Fark		-	-	1>2**

^aZ: Mann-Whitney U" testi değeri, ^bKW: Kruskal-Wallis H" testi değeri, *p<0,005, **Benferroni testi

Bebeği hakkında her gün bilgilendirmeyi yeterli bulan, her istediğinde kucağına alan ve kucağına alıp besleme fırsatı bulan annelerin bakıma katılım puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, annelerin bebeğin durumu hakkında verilen bilgiyi yeterli bulma ($Z=-3,005$; $p=0,003$), bebeğini ilk gördüğünde yaşadığı his ($Z=-2,302$; $p=0,021$), kucağına alma sıklığı ($KW=6,395$; $p=0,041$) ve kucağına alıp besleme durumu ($Z=-2,914$; $p=0,004$) ile bakıma katılımı değerlendirme puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Annelerin bebeğinin durumu hakkında bilgilendirme sıklığı ve ilk kucağına aldığı anda yaşadığı his ile annelerin bakıma katılım puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Bu çalışma annelerin maternal bağlanma, emzirme öz yeterliliği ve bakıma katılım düzeylerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır. Literatür, maternal bağlanma üzerinde etkisi olan faktörlerden birinin, bebeğin prematüre olarak doğması olduğunu göstermektedir (Nacar ve Gökkaya, 2019). Bu çalışmada annelerin bebeklerine maternal bağlılığının düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çünkü diğer bazı çalışmaların da gösterdiği gibi bu bebekler hastanede daha uzun süre kuvözde kalmakta ve anneleri ile ilk temasları diğer bebeklere göre görece daha sonra gelişmektedir (Wilson ve ark., 2000; Sung ve Kim, 2005; Tüzün ve Sayar, 2006; Topal ve Yalnızoğlu Çaka, 2023). Annelerin eğitim ve çalışma durumu ile maternal bağlanma arasında anlamlı bir farklılık olduğu, çalışmayan annelerin maternal bağlanma puan ortalamasının, çalışan annelere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Literatürde, Kavlak (2004) 1 ve 4 aylık bebeği olan annelerin iyi düzeyde, Şen (2007) çalışmasında bebeği 1, 2, 3 ve 4 aylık olan annelerin iyi düzeyde maternal bağlanmaya sahip oldukları belirlendiği görülmektedir. Bir çalışmada 35 yaş ve üzerinde, öğrenim düzeyi düşük olan, çalışmayan ve birden çok doğum yapmış gebelerin bağlanma düzeylerinin düşük düzeyde olduğu saptanmıştır (Dereli Yılmaz ve Kızılkaya Beji, 2010). Bebeğin cinsiyeti ve bebeğin yaşı, bebeklik döneminde anne bebek arasındaki bağlanmayı etkileyen faktörler arasında ilk sıralardadır (Gündüz, 2013). Güler (2018)'in çalışmasında annelerin çalışma durumu ve eğitim düzeyi ile maternal bağlanma arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlenmiştir. Şen (2007) çalışmasında genç annelerin maternal bağlanma düzeyinin 38 ve üzeri yaşta annelerden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Alan'ın (2011) çalışmasında maternal bağlanma ile annenin yaşı arasında bir ilişki saptanmamıştır. Kavlak (2004) anne yaşının maternal bağlanma ile ilişkisi olmadığını saptamıştır. Benzer şekilde Pridham ve ark.'nın (1991) çalışmasında anne yaşıyla maternal bağlanma arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Emzirme öz yeterliliği başarılı emzirme, anne ve bebeğin ihtiyaçlarının karşılıklı tatmin olmasıyla sonuçlanan interaktif bir süreçtir ve annenin emzirmeye istekli olması emzirme başarısını artırmada önemli bir etken olabilir (Troy, 1995; Sears ve Sears, 2000; Karakoç Geçici ve Geçkil, 2020). Bu çalışmada annelerin emzirme öz-yeterliliklerinin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Annelerin emzirme öz-yeterlilikleri Cömert (2011) ve Akkoyun ve Arslan'ın (2016)

çalışmasında çok iyi düzeyde, Küçüköğlü ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında orta düzeyde bulunmuştur. İki çalışmada daha benzer şekilde annelerin emzirme öz yeterliliklerinin orta düzeyde olduğuna dair sonuçlar tespit edilmiştir (Hadımlı ve Ekşioğlu, 2016; Dennis, 2003). Preterm bebek annelerinin tanımlayıcı özelliklerine göre emzirme öz-yeterliliği incelendiğinde; çalışmada 33-37 yaş aralığında, lise mezunu, çalışan, memur olarak çalışan, sosyal güvencesi bulunan ve geliri giderinden az olan preterm bebek annelerinin emzirme öz-yeterliliğinin daha yüksek olduğu, ancak annelerin yaşı, eğitim ve çalışma durumu, mesleği, sosyal güvencesi olup olmadığı ailenin gelir düzeyi ile emzirme öz-yeterliliği arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Küçüköğlü ve arkadaşlarının (2014) çalışmalarında üniversite düzeyinde eğitimi olan annelerin emzirme öz-yeterliliği diğer eğitim düzeyinde olan annelere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Tokat ve Okumuş'un (2013) çalışmasında düşük eğitim düzeyi ve ekonomik seviyesi daha düşük olan annelerin emzirme öz-yeterliliği diğer annelere göre daha düşük bulunmuştur. Dennis'in (2003) çalışmasında da eğitim ve ekonomik düzeyi düşük olan annelerin diğer annelere kıyasla bebeklerini az emzirdiklerini belirtmiştir. Baysal ve arkadaşları (2014) yaptıkları çalışmada üniversite eğitimi almış emziren annelerin emzirme öz-yeterliliği diğer annelere kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmalar ve yaptığımız çalışma eğitim düzeyinin annelerin öz yeterliliği üzerinde etkisini ortaya koymaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça emzirme öz-yeterlilik düzeyi artmaktadır.

Bu çalışmanın sonucu annelerin YYBÜ'ndeki bebeklerinin bakımına katılımının çok iyi düzeyde olduğunu göstermektedir (Çizelge 4). Yenidoğanın bakımı Browne (2011) tarafından "gelişimsel olarak destekleyici" şeklinde tanımlanmış, yenidoğanların nörogelişimsel sonuçlarını iyileştirmek amacıyla gelişmiştir. Bu yaklaşım genellikle YYBÜ ortamındaki stresin azaltılmasını, bakımın bebeğe odaklanmasını ve özellikle annenin kendi bebeğinin bakımına katılımını vurgular. (Zolkefli, 2022). Ulusal literatürde Çakmak ve Karaçam'ın (2018) çalışmasında annelerin bakıma katılımının düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Uluslararası literatürde ebeveynlerin YYBÜ'ndeki preterm bebeklerinin bakımına katılımının önemli olduğu vurgulanmaktadır. YYBÜ'lerde, ebeveyn-bebek ayrılığını azaltmayı amaçlayan aile merkezli bakım uygulamaları, ebeveynlerin bakıma katılımının artırılması ve değişen rollerinde anneleri desteklemek için önemlidir. Aynı zamanda erken doğmuş bebeğinin bakımına katılmanın, taburcu olduktan sonra da anne için önemli bir gereksinim olduğu bildirilmektedir (Lundqvist ve ark., 2019). Bir çalışmada bebekleri ile güçlü bağlanma ilişkisi geliştiren anneler, duygusal, bilişsel ve davranışsal anlamda diğer annelere kıyasla annelik rolüne daha hazır hissetmektedir. İran'da bir hastanenin YYBÜ'nde prematür bebek annelerinin bakıma katılım düzeyini ölçen bir çalışmanın sonuçları, bakıma katılımı güçlendirme eğitimi verilen annelerin bebeklerinin bakımına katılımının eğitim verilmeyen annelere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir (Hanieh ve ark., 2020). Ebeveynlerin düşük doğum ağırlıklı ve erken doğmuş bebeklerin sağlık

sonuçlarını iyileştirmede kritik bir rol oynadığına dair artan bir farkındalık vardır. Bebek bakımında aile katılımını destekleyen müdahaleler ve modeller hakkında çok sayıda literatür olmasına rağmen, bu bebeklerin bakımına ebeveynlerin katılımı birçok yenidoğan yoğun bakım ünitesinde hala sınırlıdır (Franck ve O'Brien, 2019). YYBÜ'deki ebeveynlerin bakıma katılımlarını artırmada gereksinimleri bilgi, duyarlı sağlık personeli, uygulamalarda desteklenme ve duygusal gereksinimlerinin karşılanmasıdır. YYBÜ'deki ebe ve hemşirelerin bu ihtiyaçları anlaması ve desteklemesi muhtemelen ebeveyn memnuniyetini artıracak ve bebek ve ailenin sağlıklı gelişimine katkı sağlayacaktır (Adama ve ark., 2022).

Annelerin preterm bebeklerine ait tanımlayıcı özelliklerine göre bakıma katılımı incelendiğinde; preterm bebeği erkek, 28 gün ve üzeri günlük olan, 33-38. hafta arasında, 2500 gr altında doğan preterm bebek annelerinin bakıma katılımının daha yüksek olduğu ancak annelerin bebeğinin cinsiyeti, yaşı, doğum haftası ve doğum ağırlığı ile annenin bakıma katılımı arasında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır (Çizelge 4.7.) ($p>0.05$). Bebeği hakkında her gün bilgilendirilen, her istediğinde bebeğini kucağına alan ve bebeğini kucağına alıp besleyen annelerin bakıma katılımı anlamlı düzeyde daha yüksektir (Çizelge 4.8.) ($p<0.05$).

Annelerin bebekleri ile bağlanma ilişkisini, emzirme öz yeterliliğini ve bebeğinin bakımına katılım düzeyini belirlemek amacı ile yapılan bu çalışmada, annelerin bağlanma düzeyi ile emzirme öz-yeterliliği arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ve annelerin bakıma katılımı arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre; preterm bebek annelerin maternal bağlanma ile emzirme öz-yeterliliği ve bakıma katılımı arasında anlamlı ilişki olduğu; bakıma katılımı arttıkça maternal bağlanmanın da arttığı, maternal bağlanma arttıkça emzirme öz-yeterliliğinin de arttığı saptanmıştır. Araştırmada preterm bebek annelerin bakıma katılımı ile emzirme öz-yeterliliği arasında pozitif yönde ve çok düşük düzeyde ($r=0.143$; $p<0.05$) anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre; bakıma katılım düzeyi arttıkça emzirme öz-yeterliliği de artacaktır.

Araştırmanın Genellenabilirliği ve Sınırlılıkları

Bu araştırma, yalnızca araştırmanın yürütüldüğü Nisan 2021-1 Şubat 2022 tarihleri arasında, bir il merkezdeki iki hastanenin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi (YYBÜ)'nde preterm bebeği tedavi gören ve kriterlere uyarak örnekleme dahil edilen preterm bebek anneleri ile yürütüldüğü için sonuçlar genellenmez.

Sonuç

YYBÜ'nde yatan prematüre bebek annelerinin bağlanma ve emzirme öz yeterlik düzeyi düşük olup, bu anneler bakıma katılımda da daha endişelidirler. Bu nedenle yenidoğan yoğun bakım ünitesinde prematür bebeği olan annelerin, doğru bilgilendirme ve bebeğinin bakımına dahil olma, bebeği dikkatli izleme ve koruma, bebekle temasının artırılması, bakım personeli tarafından olumlu algılanma, bireyselleştirilmiş bakım ve ebe ve

hemşireler ile terapötik ilişki ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçların karşılanmasında ebeveynlere yardımcı olacak hemşirelik davranışları duygusal destek, ebeveynlerin güçlendirilmesi, destekleyici bir ortam ve yeni becerilerin eğitimi konusunda rehberlik etmek olarak tanımlanmıştır. Anne-bebek etkileşiminin artırılması amacıyla prematür bebek-anne etkileşimi ve annenin emzirme ve bakıma katılım protokollerinin yeniden değerlendirilmesi için daha fazla çabaya ihtiyaç vardır.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Bu araştırmada herhangi bir kişisel ve finansal çıkar ilişkisi bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Aagaard, H., Hall, EOC. (2008). Mothers' experiences of having a preterm infant in the neonatal care unit: A meta-synthesis. *Journal of Pediatric Nursing*, 23(3), 26-35.
- Adama, E.A., Adua, E., Bayes, S. (2022). Support needs of parents in neonatal intensive care unit: An integrative review. 31 (5-6) 532-547 <https://doi.org/10.1111/jocn.15972>.
- Akkoyun, S., Arslan, T.F. (2016). İlk altı ay boyunca emziren annelerin emzirme öz-yeterlilikleri. *The Journal of Pediatric Research*, 3(4), 191-194.
- Alan, H. (2011). Doğum Sonrası Dönemde Sosyal Desteğin Anne Bebek Bağlılığına Etkisi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Altıparmak, S., Coşkun, A.M. (2016). Doğum öncesi verilen eğitimin gebenin bilgi düzeyi ile memnuniyet durumuna etkisi. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 2610-2624.
- Aluş Tokat, M., Yeyğel, Ç., Elmas, S., Okumuş, H., Öztürk Haney, M. (2017). Preterm yenidoğanlar olan annelere yönelik düzenlenmiş Emzirme Özyeterlilik Ölçeğinin (kısa şekli) güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. Adnan Menderes Üniversitesi 1. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi, 536.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Baysal Y.H., Türkoğlu, N., Küçükoğlu, S. (2014). Sağlıklı ve hasta bebeği olan annelerin emzirme öz-yeterlilik algılarının karşılaştırılması. *Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 4(1): 31-36.
- Browne, V., Talmi, A. (2012). Developmental Supports for Newborns and Young Infants with Special Health and Developmental Needs and Their Families: The BABIES Model. *Newborn and Infant Nursing Reviews*, 12 (14), 239-247
- Carol, F. (2006). The Neonatal Nurse's Role in Parental Attachment in The NICU. *Critical Care Nursing Quarterly*, 29(1):81-85.
- Cimete, G. (1992). Doğum Sonrası Erken Dönemde Anne-Bebek Yakınlaşması. *Türk Hemşireler Dergisi*, 42(1): 7-8.
- Cömert, G. (2011). Doğum Sonu Dönemde Emzirme Öz Yeterliliği ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Çakmak, E., Karaçam, Z. (2018). Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebeği Yatan Anneler İçin Bakıma Katılımı Değerlendirme Ölçeği: Ölçek Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirliği, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 21(2), 69-78.
- Çalışır, H., Şeker, S., Güler, F. ve ark. (2008). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan ebeveynlerin gereksinimleri ve kaygı düzeyleri. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 1, 31-44.
- Çoban, A., Saruhan, A. (2005). Anne-bebek etkileşiminde hemşirenin rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*. 21(2), 89-96.

- Dennis, C.L. (2003). Breastfeeding self efficacy scale: psychometric assessment of the short form. *Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing*, 32, 734–743.
- Dennis, C.L. ve Faux, S. (1999). Development and psychometric testing of the breastfeeding selfefficacy scale. *Research in Nursing and Health*, 22(5), 399-409.
- Dereli Yılmaz, S. ve Kızılkaya Beji, N. (2010). Gebelerin stresle başa çıkma ve depresyon düzeyleri. *Genel Tıp Dergisi*, 20(3), 99- 108.
- Ergezen, Y., Efe, E., Çalışkan Özdöl, F., Dikmen, Ş. (2021). Doğum Sonu Dönemde Annelerin Emzirme Öz-Yeterlilik Algıları ile Emzirme Başarıları Arasındaki İlişki. 14(3), 217- 223 DOI: 10.46483/deuhfed.675733
- Evans, T., Whittingham, K., Boyd, R. (2012). What helps the mother of a preterm infant become securely attached, responsive and well-adjusted? *Infant Behaviors and Development*. 35, 1-11.
- Franck, S. L., O'Brien, K.K. (2019). The evolution of family-centered care: From supporting parent-delivered interventions to a model of family integrated care. *Birth Defects Research* 111(3) DOI:10.1002/bdr2.1521
- Goulet, C., Bell, L., Paul, D., Lang, A. (1998). A concept analysis of parent-infant attachment. *J Adv Nurs*, 28, 1071-1081.
- Görünmez, M. (2006). Bağlanma Stilleri ve Duygusal Zeka Yetenekleri. Bursa.
- Guillaume, S., Michelin, N., Amrani, E., Benier, B., Durrmeyer, X., Lescure, S. ve ark. (2013). Parent's expectations of staff in the early bonding process with their premature babies in the intensive care setting: a qualitative multicenter study with 60 parents. *BMC Pediatrics*, 13, 18-24.
- Güler, N., (2018). Emzirme Başarısı ve Öz Yeterliliği ile Maternal Bağlanma Arasındaki İlişki, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları A.D., Yüksek Lisans Tezi.
- Hadımlı, A., Ekşioğlu, A. (2016). Süt Salgılanmasının Değerlendirilmesi. İçinde: Ebelik Uygulaması Standartları. Vize Basın Yayın, Ankara.
- Hanieh, S., Golbahar, A., Hamid, H. (2020). The Effect of Empowerment Program on Participation of Mothers with Premature Infants Hospitalized in Neonatal Intensive Care Unit of Sayyed Shirazi Hospital in Gorgan, in *Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology*. 14 (2), 1269-1276.
- Holditch-Davisa, D., White-Traub, R.C., Levy, J.A., O'Sheac, T.M., Geraldod, V., Davide, R. (2014). Maternally administered interventions for preterm infants in the NICU: Effects on maternal psychological distress and mother–infant relationship. *Infant Behavior & Development*. 37, 695–710.
- İşler, A. (2007). Prematüre bebeklerde anne-bebek ilişkisinin başlatılmasında yenidoğan hemşirelerinin rolü. *Perinatoloji Dergisi*. 15(1), 1-6.
- Johnson, A.N. (2008). Promoting Maternal Confidence in the NICU. *J Pediatr Health Care*, 22(4), 254-257.
- Karakoç Geçici, A., Geçkil, E. (2020). Kanguru bakımının prematüre bebek annelerinin emzirme öz yeterlilik düzeyi ve emzirme başarısına etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(4), 516-526 DOI: 10.17049/ataunihem.674646
- Kavlak, O. (2004). Maternal Bağlanma Ölçeği'nin Türk Toplumuna Uyarlanması, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kavlak, O., Şirin, A. (2009). Maternal Bağlanma Ölçeği'nin Türk Toplumuna Uyarlanması, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 188-202.
- Korkmaz, A., Akçören, Z, Alanay, Y, Özyüncü, Ö., Yiğit, Ş., Deren, Ö., Talim, B., Orhan, D., Güçer, Ş., Yurdakök, M., Önderoğlu, L., Kale, G., Tekinalp, G., Özkutlu, S., Çiftçi, AÖ., Şimşek, ÖP., Utine, GE., Durukan, T., Tunçbilek, E. (2010). Hacettepe Üniversitesi Hastanesi 2001-2006 dönemi perinatal mortalite analizi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*;53, 175-188.
- Küçükoğlu, S., Çelebioğlu, A., Coşkun, D. (2014). Yenidoğan kliniğinde bebeği yatan annelerin postpartum depresyon belirtileri ve emzirme öz yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3, 921-32.
- Liu, W.F., Laudert, S., Perkins, B., York, M., Martin, S. (2007). The development of potentially better practices to support the neurodevelopment of infant in the NICU. *Journal of Perinatology*, 27, 48-74.
- Lui, L., Oza, S., Hogan Perin, J., Rudan, I., Lawn, J.E., Black, R.E. (2015). Global, regional, and national causes of child mortality in 2000–13, with projections to inform post-2015 priorities: an updated systematic analysis. *The Lancet*. 385(9966), 430–440.
- Lundqvist, P., Weis, J., Sivberg, B. (2019). Parents' journey caring for a preterm infant until discharge from hospital-based neonatal home care—A challenging process to cope with 28 (15-16), 2966-2978 <https://doi.org/10.1111/jocn.14891>.
- Manassis, K., Owens, M, Adam, K.S., West, M., Sheldon-Keller, A.E. (1999). Assessing Attachment: Convergent Validity of The Adult Attachment Interview and The Parental Bonding Instrument, 33(4), 559-567.
- Manav, G., Yıldırım, F. (2010). Term ve preterm bebek annelerinin bebeklerini algılama durumları. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 32,149-157.
- Muller, M.E. (1994). A questionnaire to measure mother-to-infant attachment, *J Nurs Meas*, 2(2), 129-241.
- Muller, M.E. (1996) Prenatal and postnatal attachment: A modest correlation, *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*, 25(2), 161-166.
- Hoca Nacar, E. & Gökkaya, F. (2019). Bağlanma ve Maternal Bağlanma Konusunda Bir Derleme. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi* 1(1), 50-56. DOI: 10.35365/ctjpp.19.1.06
- Noriuchi, M., Kikuchi, Y., Senoo, A. (2008). The Functional Neuroanatomy of Maternal Love: Mother's Response to Infant's Attachment Behaviors. *BIOL Psychiatry*. 63, 415-423. *Nörolojik Bilimler Dergisi* 2006; 19, 24-39.
- Özbek, A., Miral, S. (2003). Çocuk Ruh Sağlığı Açısından Prematürite. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 46, 317-327.
- Porat-Zyman, G., Taubman O B., Spielman, V. (2016). Dyadic Transition to Parenthood: A Longitudinal Assessment of Personal Growth among Parents of Pre- and Full-term Infants. *Stress and Health*, 33(1) DOI:10.1002/smi.2669
- Pridham, K.F., Lytton, D., Chang, A.S., Rutledge, D. (1991). Early postpartum transition: Progress in maternal identity and role attainment. *Res Nurs Health*, 14,21-31.
- Sears, M., Sears, W., (2000). *The Breastfeeding Book. Evetyhing You Need to Know About Nursing Your Child From Birth Through Weaning.* Little, Brown and Company Hachette Book Group, New York.
- Soysal, A.Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. ve Şenol, S. (2005) Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış, *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Spradlin, L.R. (2009). Implementation of a couplet care program for families after a cesarean birth. *AORN J*. 89(3), 553-555.
- Steele, M., Steele, H., Johansson, M. (2002). Maternal predictors of children's social cognition: an attachment perspective. *J Child Psychol Psyc*. 43(7), 861- 872.
- Sung, M.H., Kim, M.K. (2005). A study of the effects of behavior contact in early mother-infant attachment. *Taehan Kanho Hakhoe Chi*, 35(5), 842-849.
- Şen, S. (2007). Anneanne-ane-bebek bağlanmasının incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2015). Emzirme danışmanlığı el kitabı. Erişim tarihi: 30 Ekim 2020. Erişim adresi: <https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/Yayin/315>
- Tilokskulchai, F., Phatthanasiriwethin, S., Vichitsukon, K. and Yaowalak, S. (2002) Attachment Behaviors in Mother of

- Premature Infants: A Descriptive Study in Thai Mothers, *Journal of Perinatal&Neonatal Nursing*, 3(16), 69-83.
- Tokat, M., Okumuş, H. (2013). Emzirme öz-yeterlilik algısını güçlendirmeye temelli antenatal eğitimin emzirme öz-yeterlilik algısına ve emzirme başarısına etkisi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*,10, 21:22.
- Topal, S., Yalnızoğlu Çaka S. (2023). Düşük Doğum Ağırlıklı Prematüre Bebeklerin Annelerinde Maternal Bağlanma ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *CBU-SBED*, 10 (2), 112-118.
- Troy, N.W. (1995). The time of this first holding of the infant and maternal self-esteem related to feelings of maternal attachment. *Women Health*, 32(3), 59-72.
- Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam*. 1(19), 24-39
- Usta, O., Ardiç, C., Telatar, T.G. (2020). Preterm doğan çocuklarda ikinci ve üçüncü yaşta obezite değerlendirilmesi, *Ankara Med J*, (3), 567-577.
- Wilson, M.E., White, M.A., Cobb, B., Curry, R., Greene, D., Popovich, D. (2000). Family dynamics, parental-fetal attachment and infant temperament. *J Adv Nurs*. 31(1), 204-210.
- WHO/World Health Organization. (2012). The global action report on preterm birth, Geneva, 1-3. http://www.who.int/pmnch/media/news/2012/201204_born-too-soon-report.pdf Erişim Tarihi: 26 Ekim 2020.
- Yazıcı, B., Şafak, E. (2017). Emziren Annelerin Emzirmenin Önemi ve Anne Sütü Hakkındaki Bilgilerinin Değerlendirilmesi. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*, 9 (6), 47-54
- Zolkefli, Y. (2022). Every nursing support matters: Mothers of hospitalised preterm newborns. *Belitung Nurs J*. 21;8(5), 464-465. doi: 10.33546/bnj.2318.